

Unkarin poliittinen järjestelmä muuttui vuonna 1989, jolloin maa julistettiin tasavallaksi vuoden 1956 kansannousun alkamisen vuosipäivänä 23. lokakuuta.

Suomi-Unkari Seuran ja Eduskunnan Unkari-ystävyyssryhmän järjestämä seminaari

20 VUOTTA UNKARIN JÄRJESTELMÄN MUUTOKSESTA

perjantaina 13.11.2009 klo 14.00-17.00

Eduskunnan Pikkuparlamentin auditoriossa, Arkadiankatu 3, Helsinki

SEMINAARIN OHJELMA

13.30 Kahvitarjoilu

14.00 Avaus *Ulkoasiainministeri Alexander Stubb*

Unkarin suurlähetystön tervehdys *Suurlähettiläs András Hajdu*

Tervetulosanat

*Eduskunnan Unkari-ystävyyssryhmän puheenjohtaja, kansanedustaja Sirpa Asko-Seljavaara
Suomi-Unkari Seuran puheenjohtaja, järjestöneuvos Jaakko Kuusela*

14.45 The Birth of the Third Hungarian Republic and Its International Environment *(pidetään englanniksi)*

Professori Ignác Romsics, Unkarin Tiedeakatemian MTA:n kirjeenvaihtajajäsen, Budapest

15.30 Unkarin talous uusiksi *Professori Urpo Kivikari*

Unkarin haasteet suomalaisesta näkökulmasta *Suomen Budapestin-suurlähettiläs Jari Vilén*

Tauko

16.15 Tutkijoiden paneeli *Paneelin puheenjohtajana toimii kolumnisti Olli Kivinen*

*filosofian lisensiaatti Juhani Huotari, valtiotieteen tohtori Katalin Miklóssy,
yhteiskuntatieteiden tohtori Heino Nyssönen, valtiotieteen tohtori Emilia Palonen*

17.30 Tilaisuus päättyy

20 vuotta Unkarin järjestelmänmuutoksesta

UNKARI 1989

Bjarne Nitovuori, Suomi-Unkari-lehti 3-09

Mikään yksittäinen tapahtuma Berliinin muurin murtumisen tapaan ei Unkarissa noussut muita merkittävämmäksi. Järjestelmänmuutos oli itse asiassa jo ennen vuotta 1989 alkaneen prosessin lopputulos. Kehitykseen vaikuttaneita taustatekijöitä olivat mm. vuoden 1956 kansannousu, Kádárin ajan uudistukset, opposition toiminta sekä Mihail Gorbatschovin nousu Neuvostoliiton johtoon 1985. Unkarissa väitellään vielä siitä, oliko 1989 järjestelmänmuutoksen vuosi vai tapahtuiko varsinainen käänne vasta seuraavana vuonna, kun ensimmäiset vapaat vaalit pidettiin.

28.1. Hallitsevan sosialistisen työväenpuolueen (MSZMP) politbyroon jäsen Imre Pozsgay ilmoittaa radio-ohjelmassa johtamansa tutkimuskomitean raporttiin viitaten, että vuoden 1956 tapahtumia tulisi kutsua kansannousuksi eikä vastavallankumoukseksi. Pozsgay tekee ilmoituksensa keskustelematta muun puoluejohdon kanssa ja se aiheuttaa puolueessa kriisin, mikä on omiaan vauhdittamaan muutosta.

10.–11.2. MSZMP:n keskuskomitea ottaa kantaa monipuoluejärjestelmän puolesta ja katsoo vuoden 1956 tapahtumien olleen kansannousu, jonka loppuvaiheessa vastavallankumouksellisten toiminta voimistui.

13.2. Pääministeri Miklós Németh ja Itävallan liittokansleri Franz Vranitzky sopivat Wienissä maiden välisen rajan teknisten esteiden poistamisesta.

20.2. MSZMP:n keskuskomitea hyväksyy uuden perustuslain suuntaviivat, jonka mukaan puolue ei enää vaadi itselleen johtavaa osaa.

27.2. Parlamentin puhemiehelle István Stadin-gerille jätetään 124 000 ihmisen allekirjoittama vetoamus Tonavan patohankkeen pysäyttämiseksi välittömästi.

3.3. Pääministeri Miklós Németh kertoo ensimmäisessä tapaamisessaan neuvostojohtaja Mihail Gorbatschovin kanssa Moskovassa aikeista avata rajat Itävaltaan sekä monipuoluejärjestelmään siirtymisestä. Gorbatschov toteaa, että ratkaisut

ovat unkarilaisten omia. 1956 ei tule toistumaan, hän vannoo.

29.3. Budapestin Rákoskeresztúrin hautausmaahan palstalla 301 aloitetaan kaivaukset ja **1.4.** omaiset tunnistavat Imre Nagyn, Miklós Gimesin ja Pál Maléterin ruumiit.

12.4. Entinen puoluejohtaja János Kádár pitää MSZMP:n keskuskomiteassa viimeisen puheensa, jossa hän käsittelee mm. omaa osuuttaan vuoden 1956 tapahtumissa. Puhe luonnehditaan sekavaksi ja se tulee julkiseksi vasta vuosia myöhemmin.

19.4. Opposition pyöreä pöytä sopii osallistumisesta neuvotteluihin valtapuolue MSZMP:n kanssa.

2.5. Unkarin-Itävallan rajalla aloitetaan tekniset valmistelut rajaesteiden purkamiseksi.

13.5. Unkarin ministerineuvosto päättää Tonavan Nagymarosin patorakennustöiden välittömästä keskeyttämisestä.

13.6. Kansallisen pyöreän pöydän neuvottelut valtapuolue MSZMP:n, opposition sekä ns. kolmannen osapuolen kesken alkavat.

16.6. Sadattuhannet osallistuvat Budapestin Sankarten aukiolla vuoden 1956 kansannousun aikaisen pääministerin Imre Nagyn sekä neljän muun teloitettujen uudelleenhautaukseen. Rákoskeresztúrin palsta 301:n hautaan lasketaan myös kuudes tyhjä arkku tuntemattomien vallankumouksellisten muistoksi.

23.–24.6. MSZMP:n keskuskomitea valitsee nelihenken puheenjohtajiston puolueelle: Károly Grósz, Miklós Németh, Rezső Nyers ja Imre Pozsgay.

6.7. Korkein oikeus kumoaa Imre Nagyn ja kuuden muun tuomiot.

6.7. Vuoden 1956 kansannousun kukistamisen yhteydessä valtaan noussut ja puoluejohtajana

vuoteen 1988 toiminut János Kádár kuolee. Hänet haudataan **14.7.** kymmenien tuhansien ihmisten osallistuessa.

19.8. Sopronin lähellä järjestetään ”paneurooppalainen piknik”, jonka yhteydessä avataan tilapäisesti Unkarin-Itävallan raja. Sadat itäksalalaiset siirtyvät Itävallan puolelle.

10.9. Hallitus ilmoittaa, että keskiyöstä lähtien itäksalalaisilla on vapaa pääsy rajan yli länteen. Marraskuun alkuun mennessä 50 000 itäksalaisista siirtyy Unkarin kautta länteen. Tällä on suuri vaikutus Berliinin muurin murtumiseen myöhemmin samana vuonna sekä koko itäblokin romahtamiseen.

18.9. Kansallisen pyöreän pöydän neuvottelujen ensimmäinen vaihe päättyy, mutta Fidesz ja SZDSZ eivät allekirjoita sopimusta.

6.–10.10. Unkarin sosialistisen työväenpuolueen (MSZMP) ylimääräinen puoluekokous lakkauttaa puolueen. Tilalle perustetaan Unkarin sosialistinen puolue (MSZP). Puoluejohtajaksi tulee Rezső Nyers.

23.10. Vuoden 1956 kansannousun alkamisen 33-vuotispäivänä parlamentin puhemies Mátyás Szűrös julistaa parlamentin parvelta Unkarin tasavallaksi (kansantasavallan sijaan).

31.10. Parlamentti päättää lopullisesti Tonavan Nagymarosin patohankkeen pysäyttämistä.

26.11. Unkarin ensimmäinen kansanäänestys. Äänestys tapahtuu SZDSZ:n aloitteesta ja koskee neljää kysymystä. 58 prosenttia äänioikeutetuista osallistuu ja 50,07 prosenttia kannattaa sitä, että presidentinvaalit järjestetään vasta parlamenttivaalien jälkeen. Tämä ratkaisee sen, ettei Imre Pozsgaysta koskaan tule Unkarin presidenttiä.

22.12. Unkarin väliaikainen presidentti Mátyás Szűrös määrää ensimmäisten vapaiden parlamenttivaalien ensimmäisen kierroksen pidettäväksi 25.3.1990.